

SZABOLCS.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Hirdetési díjak:

Minden 5 hasabos peti-nyegyszeri hirdetésnél 5 kr. többesről 4 kr. Terjedelmes hirdetések többszörű beiktatása, kedvezőbb feltételek alatt csak közölhető.

Minden egyes beiktatás után kincstárilleték 30 kr.

A nyilt-térben minden három hasabos garmond-sor díja 20 kr.

Az előfizetők a hirdetések megszüntetésénél 20%-nyi kedvezményben részesülnek.

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Félévre . . . . . 2 frt.
Negyedévre . . . . . 1 frt.

Szerkesztői iroda, hová a lap szellemi részét tárgyazó küldemények intézendők: Szt.-Mihályi utca Sütő-ház.

Bérmertetlen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.
A kéziratok nem adatkant vissza.

Kiadó-hivatal.

hová az előfizetési pénznek, a lapra szánt hirdetések és felszámítások küldendők: Nagy tér 136. sz. a.

Kiadó-tulajdonos: a „szabolcsmegyei lapkiadó-társulat.”

Az üzlet-világ betegsége.

A nemzetek emelkedésének, az államok üdvös fejlődésének egyik leghatalmasabb alapja, ennél fogva az emberiség fejlődésének is egyik legerősebb tényezője, a kereskedelem.

Ami az életet kényelmessé, kellemessé teszi, segít az emberi hiányokon, fedezi az élet elkerülhetetlen szükségéit távolabb tekintve, a művelt világi eszméket a civilizáció polgárosodás üdvét áldásait a keresztyénység boldogító elveit keresztül viszi a háborgó tengeren, ismeretlen partokra, ismeretlen népek közzé: az a kereskedelem, mely lázas forrongásban hozza az egész világot, s ismeretlen tengereken tuli vidékekre ragadja a szenvedélyes embert.

A kereskedésnek ezen üdvös, fejlesztő, emelő hatását beismerték a mult, beismerik a jelen nagy férfiai, láng élméi színtugy, mint a társadalmi és politika emberei s kisebb harcosai; ugyanezért egyetlen állami sem mulasztja el, amely t. i. jövőjére féltékeny s hogy a tagoknak, mint az egészség jölétét biztosítani feladatának ismeri, a kereskedelmet oly alapra helyezni, annak biztosítására oly törvényeket hozni, melyek nem csak lételet biztosítsák, hanem azt üdvösen is fejlesszék s lehető legszélesebben kiterjeszszék.

Hazánkban ez nem így történik! Oly hosszú ideje már, hogy egyrésztől a fokonként alászálló ipar és kereskedés emberei ország-szerre s a nép és haza érdekeit meleg szívök felett viselő honatyák sürgetik az ország nemzeti önálló banknak létrehozását s törvény általi biztosítását; és mégis semmi-ből semmi. Egynehány pénzember érdeke, akik amott a bécsi bankkal üzleti összekötetésben állanak, elébe, tétetik, fölé emeltetik milliók érdekének, akiknek nagyobb része már-már a koldusbotot szándékszik kezébe fogni ez általános zavargás közepette.

A vidéki lap keretén kívül esvén a politika, nem czélem ezzel foglalkozni; csak alkalmilag említém meg, főképen azért, hogy megmondhassam az üzlet embereinek, hogy nem épen ez az oka a jelenlegi üzlet betegségeknek. Nem mondom, hogy a jelenlegi szédelgési állapotok előmozdítására, nem volt ez is befolyással; előmozdítá azt a jelenlegi szük termés is, ugyszintén fejleszték a nagyvilági események; igyentelen felfogásom szerint azonban leghathatósabb tényezője volt annak az a veszélyes kór, az a kárhóztatásra méltó üzleti szellem, mely egypár évtized óta az üzletvilágot eltölté.

Az üzletvilág emberei, tisztelet a kevés kivételnek, nem képesek magasabb szempontból felfogni a kereskedelmet. Ez a legnagyobb liiba. A vagyon és gazdagságra való kilátások szenvedélyes harcot, nyereszködő durva szellemet, lázas kielégíthetelen kívánságot, idéztek elő a tömegben, melynél fogva a kereskedelem szerencsejátékká, kapzsisággá, hogy ne mondjam, csalással aljasult. Ez az, ami a bukást, bizalmatlansá-

got, inséget és nyomort oly retentőleg megszaportította, nem pedig a külső körülmények; ez az ami a kereskedést hasonlóvá tette a juborékhöz, mely még ma csillag szinompáival tündökölt, holnap már füstté és párává változik át.

Az üzletvilág e büne messze ki hat, és mélyen gyökerezik. A kereskedelmi iskolák tanrendszerét ezen szellem hatja át, s a tanoncok azonkívül a gyakorlat éveiben is ily kárhózatot elveket szívnak be, minden magasabb eszmélkedés és emelkedés nélkül. Megszokják lassanként úgy az elmélet, mint a gyakorlat éveiben az üzletet oly dolognak tekinteni, hol két ember, két ellenség, áll egymással szemközt adó és vevő; az adó és vevő közt nem szabad többé semmi testvéri szellemnek, semmi lelkiismeretnek megszólalni, mely szem előtt tartaná mindkét fél érdekét. Az ily lelkiismeretlen, rohamosan szerzett vagyon azután, lázas szenvedélyt kelt, megvakítja szerzőjét; nagyot mer; viszi a bözrére létezésének összes alapját; megesk. hogy egy pillanat alatt megkétszéri azt; de az sem példátlan, hogy a másik pillanatban már választania kell a koldusbot, vagy a golyó között.

Tekintsünk végig korunk üzletvilágán, kereskedelmén, nem így állnak-e a dolgok? Az üzlet nem a világlejlesztő, emelő tényezője napjainkban, hanem mérges forrása a rendítő bukásoknak, élethalál-harcznak, alágyűlésnek, bizalmatlágnak. Nemesek egyes családokat temetett már el s fog még ezeket eltemetni e szörnyeteg; nem csak a hitel, kezességi bizalmat rendítette már meg, s fogja még iszonyubbán megrendíteni; nemcsak az öngyilkosok számát szaporította ez meg s fogja még iszonyubbán megszaportítani: de tönkre tette ez nagy részét már is azon a testvér szeretet szellemében alakult kölcsön-egyletnek is, amelyek egy egyeseknek, mint társulatoknak igyekeznek megkönnyíteni az ipar fejlesztését s ez által, nemzetek és államok jölétét előmozdítani.

Mi fog még bekövetkezhetni?!

Az események igen sötét jövődőt jósolnak. Ha nem következik is be az, amittől sokan rettegnek, t. i. a nemzetek és államok bukása; de minden bizonynyal már is belát-ható az ipar és kereskedelem, óriási visszahanyatlása; látható a nyomor; tapasztalható a kétségbeesés magában az üzletvilágban; a félelem általánossá kezd válni; mindenki látja hogy „ardet Ucalegon“; s az árverési dobpergés mindenkire megdöbentőleg hat.

Ime, így tette az emberi telhetetlen szenvedély, a szerencse játék könnyelmű üzése a kapzsiság aljas büne, szédelgése azt, aminek a világ anyagi, szellemi emelkedésének biztos alapjátul kelle volna szolgálnia.

Az embernek kemény lezke kell, hogy tanulhasson. Mint minden bün, szédelgése is magában hordozta természetes büntetését. Most szenvedni kell a keserü betegségét. Az üzletvilág valóban keményen bünhődik; vajna

eszére tértené a keserü tapasztalás! Csak hogy vajmi kevesen akadnának az üzlet emeberei közt, akik az önhibát elismernék; a helyett most a világ fatumát, majd a törvényhozó testületet bántják és kárhóztatják, majd az isteni gondviselés ellen zugolódnak, mely a csapásos időben kiirté a nagytermesztélelőkamaráját, majd a porosok ellen fordulnak, akik milliárdjaik megkövetelésével oly nagy apályt idéztek elő az üzlet, a pénziacizok tengerén. Holott ha e körülmények közreműködtek is a jelen szédelgési állapot létrehozására, a legnagyobb ok mindenestire az üzlet, jelenlegi mételyes szellemében rejlik.

A legfőbb, legégetőbb kérdés most az: mikép lehetne tehát a bajt beszintetni; a betegséget meggyógyítani? Ez nem oly könnyü dolog! On ez még megfogja követelni s talán hatalmasabban mint eddig, a maga áldozatait. Idült betegségen, nem segíthet egyetlen pillanat. Lassu és gyökerez cura szükségeltetik a régi és a mélyre ható baj kiirtására.

En legjobban curának látom a kereskedési üzleti szellem egész megváltoztatását. A kereskedésbe új világnézetnek kell megszilárdulni, mely csak úgy lehet, ha az üzletvilág emberei felfogják nemes hivatásukat; ha nem keresik kizárólagosan csak az önhasznót; ha megértik azt, hogy ők a valódi polgárosodás előhírmői, bajnokai; ha elfogadják azon elveket, melyek általános bizalmat szülnek; ha az erény, becsület, testvéri szeretet, humanitás utját választják; ha igyekeznek vagyonosodni, de nem csalás kapzsiság és szerencsejáték, hanem becsületes és lelkiismeretes munka és szorgalom által.

Ezek*adhatják vissza a kereskedelmet önmagának; ezek szilárdíthatják meg az üzlet hitelét és a megrendült kölcsönös bizalmat.

KÖZÜGYEK.

Megyei tanügy.

A szabolcsmegyei és hajdukerületi tanfelügyelő ur egy igen érdekes megkeresényt intézett a napokban megükn kormányzó alispánjához a tanügy érdekében, melyet közérdekségénél fogva egész torjelmében közlünk olvasóinkkal. A megkeresévy következőleg hangzik:

Tekintetes Alispán Ur!

A jelenlegi év folyamala alatt örömmel tapasztaltam, hogy szabolcsmegye több szolgabírói járásában, hol az illető közigazgatási tek. szolgabíró urak a tanítókelesek rendes iskolázataisa tárgyában tekintetes alispán urnak hozzájok kibocsátott rendelete és én felkérésém folytán érélylyel fogták az iskolázatait, az ezt nem kis mérvben akadályozott kolera daczára is, eljárásaiknak meglepő eredménye és szép sikere lett. Megyénkben a rendes iskolázatais csak úgy lesz lehetséges, ha a tisztelt szolgabíró urak járásaikban lehető legnagyobb erélyt fejtenek ki a hanyag iskolázatais megbüntetésénél, és az iskolai ügyekkel sok helyütt keveset, vagy épen semmit sem gondoló községi elüljárókat, Dobozy Ferencz, Önödy Géza és Widovich Ferencz urak követésre méltó példája szerént, szigoron kérdőre vonandják, s hanyagság esetében az iskolák javára pénzbeli bírsággal büntetik.

A tanügy érdekében következő intézkedések megtételére van szerencsém hivatalos tisztelettel felkérni tekintetes alispán urat:

1. Méltóztatssék a megye összes szolgabíróihoz rendeltetel bocsátani ki aziránt, hogy a 6-tól 12 éves tanköteleseknek iskolába való rendes járatásait érélylyel és a községi elüljárókra való szigorú felügyelet

által eszközöljék, s tőlük legalább minden három hétben számon kérjék a tanító urak által két hetenként beadni szokott iskolamulások iránvában követelt eljárásról szóló pontos jelentéseiket

2. Tankönyvlemben eddig tett és ezután teendő körülmények és ezután is igyekeznék foglalkozni, hogy az ismételő iskolai tanításokért az illető tanító urak a közsegélyt némi jutalomdíjt kapjanak; s ennek adását a községi elöljárók némely helyeken nekem megígérték, s ha az az igen tisztelt szolgabíró urak közreműködésével általánossá lehetne, akkor az ismételő iskolák ügye virágzó állapotra emelkedne megkönnyben.

Tisztelettel kérem tekintetessedet: méltóztatásuk a tekintetes szolgabíró urakat felhívni, hogy a járásukban és községekben az ismételő iskolák felállítását szorgalmazzák, s azoknak mielőbbi létesítésére a községi elöljárókat az 1868 XXXVIII. törvény cikk 50-ik §-ában foglalt rendelet szerinti érély s eljárásuk által kényszerítsék, mit ok a törvény és megyei határozatok által kezdőbe adott jogunknak és hatalmunknak fogva könnyeben keresztülvíthetnek, mint én, aki e tekintetben az erkölcsi erón kívül, semmivel sem rendelkezem, s az igen tisztelt szolgabíró urak gyámoltatása és közreműködése nélkül semmit sem eszközölhetek.

3. Miután a megye tekintetes alispán ur üdvös intézkedései folytán, nemcsakul megkezdte a közelebb dühöngött kolerajárvány következtében vagyonlatlan és tehetetlen állapotban elmaradt árvák iránti anyagi gondoskodást, adassék ez meg nekik a szellemükben is a nevelés és oktatás által S hogy az elérettek hessék, méltóztatásuk tekintetes alispán ur a tekintetes szolgabíró uraknak becses figyelmébe és különös gondoskodásába ajánlani, hogy a szegény árva gyermekek ingyen tanítását hathatós pártfogásuk által az illető községeknek eszközöljék.

4. Folyó évi április 3-án kelt 248. sz. a hivatalos levelemben volt szerencsem tisztelt felkérni tekintetessedet aziránt, miszerint a megyei tekintetes szolgabíró urak által méltóztatásuk kötelességévé tettem a községi elöljáróknak, hogy az általuk iskolai mulasztásokért beszédett büntetéspénznek mennyiségéről és hova történt fordításáról szóló jelentésüket minden hónap végével hozzám küldjék be. Miután hivatalos kéresemre mindegyik választ sehonnan nem nyerhettem, az ezügyben történt intézkedésekről tudomásul minden bírók Ezen oknál fogva ismételve hivatalos tisztelettel kérem fel tekintetes alispán urát: méltóztatásuk a községi elöljárókat, a tisztelt szolgabírók által, jelentésük beadására szoríttatni.

Az iskolai mulasztásokból beszédett büntetéspénzt soha nemesebb célra fordítani nem lehetne, mint a kolera-járvány folytán éppen az egyes községekben vagyonlatlanul elmaradt árva gyermekeknek iskolázásátsátsa.

5. Méltóztatásuk tekintetes alispán ur értesíteni engem aziránt, hogy a nyíregyházi feyházban levő rabokat oktató tanítók számára, lehetne-e a megváltó folyomódvány utján, évenként bizonyos meghatározott tiszteletdíjat, nevezetesen: 3 működő tanító közül mindenüknek részére külön külön 150-200 forintot kaphatni. E nemes célra az évenkénti költségvetés felvétele 450-600 forintnyi összeg megadásával a megye, amellyel hogy nemes emberbaráti kötelességét teljesítendő, más részről ömagas és a társadalom ezen legelhanyagottabb tagjainak érdekében úgy szellemi, mint erkölcsi tekintetben jövendőre nézve hasznos és áldásos tökéletesítést tenna.

6. Jól tudom, hogy a felekezeti népiszkolai tanító fizetésének beszedetése és kiszolgáltatása iránt, a népiszkolai közköztartási törvény nem rendelkezik, de meg is van ut, mód és eszköz, melyek által megynék

közminvétségének, és közevete a társadalom s emberiség érdekében legelőbbé fardozó és lelkiismeretes buzgalommal működő tagjait az államnak a jelenlegi nehézh, mondhatni inséges időkhöz közevete, elhanyagolják; hanem különben is esékely fizetésüknek pontos beszedetése által, a megélhetési tárgy nézve lehetővé teynük. Az 1868. XXXVIII. törvény cikk szemlével nem ellenkezik a felekezeti tanítók fizetésének polgári hatóság általi beszedetése, mit legkönyvebben és legelőbb szerényebben az igen tisztelt szolgabíró urak eszközölhetnek.

Ismerve e tekintetben igen tisztelt alispán ur humannus gondolkodását, emberszeretetéit és jóakarátát, tisztelettel kérem: méltóztatásuk a megyei tekintetes szolgabíró uraknak különösen figyelmükbe ajánlani a felekezeti tanító urak fizetésének a községi elöljárók által leendő pontos beszedetést.

Végre tisztelettel van szerencsem értesíteni tekintetes alispán urtól arról, miszerint a szabolesmegyében levő hítlefelekezetek egyházi felhatóságait, az árva gyermekek és tankötelesek rendez iskolázására, továbbá az ismételő iskoláknak hitközségek által leendő felállítására azon hivatalos megkeresésem kértém fel, hogy az iskolai ügyeknek előbbre vetele tekintetéből, a kormányzatunk alatt levő egyházak elöljáróit sziveskedjenek felhívni arra, miszerint szükség esetében a polgári hatóság gyámoltatását és segélyt vegyék igénybe, melyre a népoktatási törvény rendeleténél fogva mindenkor biztosan számolhatnak. Ki is hivatalos tisztelettel maradtam Debrecezenben, november 6. 1873. Te tekintetes alispán urnak

aláíratos szolgája
Kiss József.

Zugírászat

Meggyőződve levén afelől, hogy a zugírások mily nagy bajt és kellemetlenséget okoznak úgy az őket nem ismerő egyeseknek, mint a hatóságoknak; megradjuk az alkalmat, hogy a nagy közönségnek etekintetben aemi szolgálatot tehessünk és közöljük szabolesmegye bizottmányának a zugírókra vonatkozó határozatát egész terjedelmében

A határozat következőképen hangzik:
„Azon czéltól, hogy az egyes felekre káros s a közhatóságok és bíróságok által teendő intézkedéseket kizárólag zavaró, a tudatlank könnyen-hívőségével visszaélő s azokat kizárólag metéyle a zugírászatnak orvosoltassék, mindenesetre pedig lehetőleg korlátoztassék; más részről azon felelőség gyakorlati alkalmazhatóságát tekintetéből, melylyel a beadványokért, ennek benyújtója, netaláni vétség vagy károsítás esetében, tartozik; tekintettel az 1723: 38, 1729: 24, 1766: 28. A. czikkre, az 1840: XV. t. cz. II. r. 217 és 297. §-ra, az 1840: XXIII. t. czikkre, az O. b. m. VIII. r. 7. §-ra, s az O. b. m. 145 §-a által hatályban tartott telekkönyvi rendszabályok 119. §-ra, melyek a meghatalmazott személynek megválasztására s a meghatalmazás terjedelmére nézve korlátozó szabályokat nem alkottak, és a hiteltesítési oklevél meghatalmazottat úgy perenkívül, mint váltó és polgári perekbeni eljárásokra feljogosítják, azonban a költségek és tiszteletdíj megállapításá iránt, egyedül az ügyvédnek javára rendelkezik; addig is, míg a törvényhozás ez irányban az ország minden lakosát egyenlően kötelező törvény alkothatta: a megyei hatóság következő szabályoknak életbeléptetését határozza el.

1) A közhatóságokhoz vagy bíróságokhoz intézett minden beadvány küllapján sajátkezűleg feljegyzendő az: ki által szerkesztetett s adatot be? 2) Saját ügyében, minden erre képesített egyén nyújthat be írásbeli beadványt. 3) Aki jogügyekben más érdekében szerkeszt

videbék, mint a férfinál. Ha élettaniilag vizsgáljuk a két egységiséget, úgy találjuk, hogy a nő véreben több fehérnye és víz van, a tudó és légerő nem oly nagy, az idegrendszer igékonyabb, a fej keskenyebb, az agyvelő kisebb, a kisagy vejeje nagyobb az előfejnél, mint a férfinál.

Ha idealistikusan vizsgáljuk a két egységiséget, úgy fogjuk találni, hogy a nő látköre szikebb, érzelme melyebb, akaraterye gyöngébb, mint a férfinál. Egyáltalában több boldog és boldoglatlan lehet találni a nőnem között, mi világsan mutat az érzelmenőre, a gyöngödségre.”

En tehát úgy fen, mint az általam már bővebben vázolt okoknál fogva is, szerény szavazatommal ama nézethez járulok, mely a férfi és női nem között lényeges különbségeket, elszabadékel talál; és épen ezért határozottan küzdöm a szabadelvűk ellen illetve ama nézet ellen, mely szerint a nő szoknyába öltöztetett férfit; ama törekvés ellen, mely a nőket a férfiak egyenlő polczra kívánja emelni.

Azokban ép e körülményből, nézetemből kifolyólag szükségesnek vélem a nőnevelést, nőoktatást aként szabályozni, hogy e nevelés egészen megfeleljen a nőnem rendeltetésének.

Ha a nevelés, oktatás czéjja az egyed szunynadó tehetségének összhangzatos, és humanus fejlesztése: ha a nevelés tehát e szerent nem képes teremteni tehetségeket, hanem csak a meglévőket összhangzatosan kifejteni akkor, a nőnemre irányzott nevelés és oktatás szabályainak, tekintetbe kell venni a) a nőnemet, b) a humánitást, c) a nőnem egyéni tulajdonságait a test és mevdalkotok szerent, d) a czélzserűséget, e) az életkor fokozatát.

A t. olvasó közönség kelő tájékoztatására nézve megjegyzem, hogy aki az emberi test és mevdalkot szerenti egységiségről valamint a phrenológiról bővebb tudomást kíván szerezni, olvasza el a következő műveket: Schmidt K. Buch der Erziehung, Rénay, Jellemonne. Lavater, Physiognomik. Wien, von Solinger, Gall, Anatomie et Physiologie du système nerveux en général et du cerveau en particulier, a Paris, 1810.—1819. Gall, Sur les fonctions du cerveau et sur celles de chacune de ses parties, a Paris 1822 Székely Vilmos, Arzeneo. Szarics Jenő, Gondolkodászat az agytörvényszerűségeiről.

s terjeszt elő beadványt, — köteles meghatalmazását, ha ügyvéd az 1840: XV. II. r. 217. §-a értelmében az ügyfélle s két előttezőző tanuval aláírati, ha nem ügyvéd, az 1840: XV. II. r. 227. §-a értelmében, a törvényes bíróság által hiteltesített alakban csatlolni; közigazgatási ügyekben így felhatalmazás nem kívánatik.

4) A beadványok, melyek a közigazgatási ügyben a benyújtó sajakézi névaláírásával, s a peres ügyekben más névben benyújttak, melyek az előbb körülírt meghatalmazvány csatlósával igazolva nincsenek: a közhatóságok és bíróságok által hivatalból vizsztatasszatandók.

5) Ügyvéd oklevéllel nem bírő meghatalmazottaknak eljárás költségeik s díjaik a közhatóságok és bíróságok által, miután ezek az 1723: 38. t. cz. szerent csak az ügyvédre részre állapítottatnak meg, nem illethetők. E rendszabályok alól a községi jegyzők anyiban vétettek ki mennyiben az 533 sz. 867. bizottmányi határozattal megszabott illetőségük körében járnak el s az ott mérsékelt illeletek élvezetere jogosítvák.

6) A beadványok szerzőiül magukat névaláírásokkal elismerők, a beadvány tartalmáról felelősök, s így ha menyiben törvényellenesen vagy nem czélzervező módon járnak el, vagy bélyegek mellözése miatt az általuk képviseltek bíróságlatának vagy károsodának, az esetleges bírság, a beadványok szerzőit terheli; a felek károsodását vagy idővesztését megtréleri: a kötelek; kijelölőleg pedig a bélyegek hiánya miatti lelevezés első vonalban terhükre folvoendő.

7) Az állam kormányzattól vagy megyei községtől állandósított fizetés élvező hivatalnokok s tisztviselők, minden mások érdekében benyújtványok szerkesztése és beadásitól, (kivéven a magán ügyek vérlására az eddig fennállott megyei gyakorlat szerént jogosult tiszti ügyész kart), szigoruan tiltottatnak, s az általuk szerkesztett ilyen beadványok hivatalból vizsztatasszatandók; maguk pedig kötelességeiket mulasztóknak tekintetven: feyelmi uton büntendők.

8) A jogvézett és joggyakorlaton levő ifjuság képeze érdekében, ha mennyiben az ügyvédi szigorlat iránt fennálló szabályok értelmében, a törvénysszék joggyakorlatok bejelentek, megengedték, hogy azon ügyvéd helyett, aki mellett joggyakorlaton vannak, minden egyes esetben, helyettesítés mellett, a tárgyaláskon, a helyettesítő ügyvéd felelőségere, angyélelt képviselhessek.

9) Ezen szabályok minden tisztviselőnek alkalmazkodás s különösen a fő és alszolgabíróknak közzötetés s azoknak a községáznál kifüggesztése tekintetéből kiadandók.

Jegyzette;
Korányi Miklós,
bírógyűj.

Egy szó a nyiregházai fiatalnagok!

Habár egy vagy más intézeteink, melyek városunk érélyes polgári és világi által fölkaroltattak, nem is örövendek még oly hírvázásnak, mint háznak nagyobb városiban, a hasonló intézetek, azért mégis bizsike lehet városunk, hogy van kaszinója, polgári olvasó-egylet, műkedelő társulata, néogytele sat, mely utóbbinak nemes és szép eszméje az árvaház fenntartását oly sikeres eredményel karolta föl.

Van azonban még egy égető szükségse városunknak, amelyre bátor vagyok a nyiregházai fiatalnagok öntözelen pártfogását fölkerini, s amely csakis úgy létesíthető, ha önök városunknak e szükségét elismerve, számszám csoportosulnának körülötte.

E szükség egy „önkentes tüzoltóegylet”.

Nem szándékom ez egylet fontosságát hosszasan

Láthatja az olvasó hogy ezen vázolt nevelészi főpontok, csakis a szellem kifejtesére irányozvák; épen azért itt szükségem vélem nyomatatosan megjegyezni, hogy a nő-nem testi nevelését csak oly fontosnak tartom, mint a szellemi rendszer nevelését.

Ez okból, mielőtt röviden vázolni akarnám ama rendszert, melyet nézetem szerent legelőbb szerűbnek hiszek a nőnem nevelésere nézve, szükségem tartom előre bocsátani, hogy én a nő nevelésről írt ezen czikkimeket négy részre osztom. Az első részben dióhéjban szólni fogok a testi nevelésről általában, másodikban ugyanarról részletesen, harmadikban a szellem neveléséről, illetve oktatásról általában, a negyedikben figyelmem tárgyál.

Ezek után véget érnek cikszorozataim, melyeket a közönség lehet már el is unt.

Nem tulajdonítok szerény véleményemnek általános becset már csak azért sem, mert e lapok hasábjain mindenre ki nem terjeszkedhetem; de ha talán vitába bocsátóknak egy-egy ügybuzgó czikkze: szivesen fölveszem a tollat. Addig is legalább általánosságban kívánok szólni e nagy fontosságú kérdéshez foly egyelő város közönyében, hol a nőnevelés kérdése még csak most kezd komolyabban felmerülni.

Ha igaz, mit senki kétségbe nem vonhat, hogy a családok összesége teszi az államot, akkor beláthatjuk, miszerint csak is így családok alkotnának jó államot. Igen ám, de egy család jószág rendszerent ama összhangzatos művelésen, érkölsön alapul, melyet a férfi és nő birnak. Ahol egy családban hiányzik a műveltség erkölcsi összhangzat; ahol a házias felek nem egyenlő vérmérsékletűek, műveltségük: ott valódi beusó szeretet nem képződhetik, mert hiszen Empedoclestől igaz az, hogy egyenlők csak egyenlő ismerhet és becsülhet meg.

Egy család boldogságához lényeges kellek az egyenlő érület. Igen szép mythológiai képét adá ennek Plató, midőn mondja: „Kedzetben nő és férfi egy lény válnának; de az egyestett erő még az isteneket is megrozkedtetete; azért Zeus haragjában e hatalmas lényt szétszabta s lettek: nő és férfi. Apolló behegész-

A „Szabolcs” tárczája.

Nőkrol a nőknek*)

Irta: Golenich Karoly.

IV

A szellemi erőkegyenlők ugyan mindkét nemnél; de valamint tagadhatatlan az, hogy a férfinem között például, daczára annak hogy a testi és szellemi erő egyenlők, mégis egymástól lényeges eltérések találhatók föl, a szellemi nyilvánlatokra nézve épenugy, még szembevetőbb azon eltérés, mely a férfi és női nem között létezik, nem ugyan a szellemi erő kegyenlőség, hanem azoknak összhangzata, menyiség, nyilvánlataira nézve. A férfi-nem egyedeinek egymástól való kisebb nagyobb eltérését, a phrenologok lényegesen mutatják ki; az okot a különböző vérmérsékletben (tüzes mevdalkat, hideg mevdalkat, méla, vidor mevdalkat), a születet, vagy szerzett tehetségek különbözőségében (hangteltség, clezhetőség, utánzás, hasonlító, okoskodó tehetség) találván. A phrenologok vizsgálatai szerent tehát egy ember sem hasonló a másikhoz; miént Jean Paul mondja: „Sem a harmatepp, sem a tükör, sem a tenger nem tükrözi vissza a napot az ő nagyságában, de kereknek és világosnak mindenek” (Levana, 28 §).

Még szembevetőbb eltéréseket fedeznek föl a phrenologok a férfi és nő között úgy a testre mint a szellemre nézve. És e különbséget veve föl alapul, ha nem is adánk hitet Ahrensnek, aki a férfi testében igenleges, a nőben nem-igenes villanyosság fedez fel; ha életük még Humboldt megjegyzéseit is: el kell fogadnunk mégis a két nem közti eltérést, legynék materialisták vagy idealisták. Ha materialisták vagyunk, ha t. l. az érkeket, a tapasztalatst hívjuk fel ítélő bírónál, el kell fogadnunk az eltérést, ha csak egy férfi és nő csontvázaa tekintünk. A női csontvázaa a férfi kisebb, az arcz kerekesebb és rövidebb, a nyak hosszabb, a mell és váll keskenyebb, a csipő és medence szélesebb, a lábak a testhez viszonyitva rö-

*) Lásd a „Szabolcs” 40-ik számat,

indokolni; ezt öök mindanyian igen jól tudják. Ki kell azonban jelentenem, hogy, e fölívására feg városunk elüjárásának azon hanyag eljárása kizetett elsőhelyen, amelyet a legutóbbi tüz eset alkalmával is tapasztaltam és tapasztalható minden szentanu, hogy t. i. az első zavart, amely a vész helyén megjelent teljesen hasznavehtelen volt. Ez eset hangosan parancsolt, követeli, hogy városunkban is legyen egy tűzoltó egylet. Uram! ez eszme sem nem mai, sem nem enyém. Minden nagyobb város belátta ennek szükségességét.

Hogy az ige testé váljék, szerketeni s buzidatni földatam a helybeli lelkes fiátságok. Engedje a nemes ifjúság remdenem, hogy e szent és üdvös ügy melletti felszólalásom, nem lesz kiáltó szó a pusztában, hanem az első lépés leend az a tűzoltó egylet létesítéséhez.

Minden egyes czél, amely felebarátaink aggasztó sorsán enyhít, egy-egy isteni szikra és a haladás legnagyobb tényezője.

Van-e nemesebb önfeláldozóbb tett, mint megküzeni azon ellemmel, amelynek számtalan család esett már áldozatul??

Van-e boldogított valami, mint kiragadni az emésztő lángok pokoli mélyéből az egészen öntudatlanul alvó csecsemőt és vissza helyezni azt a síró jászveklő édes anya ölelő karjaiba?? Van-e magasztosabb erény mint kokczárka teni életlenket, felebarátaink vagyonért, sokszor életéért?? Bizonyval ezeknél nagyobb és nemesebb szándék aligha van az érzelmek világában.

Ennyit öhaitottam ezuttal a nyiregházai fiatal-ságáig közeli. Ha felívásom kedvéz vészhangra találán a minden szép és nemes iránt fogékony ifjú köbhelek, ugy e lapok jóvó szamában fölfigom kérni önököt pár órá értekezletre, ahol is előterjesztem den önöknek a pupadusi önkéntes tűzoltó egylet 1872-ik évi jelentését, és alakuló alapszabályait. Erösen meg vagyok győződve s bizalmam a helybeli fiátságúhoz oly rendihetetlen, mikép nem is kételkedem ez egylet megalakulásán.

K. L.

UJDONSÁGOK.

(Sz-ö) **Lapunk mindazon t ez előfizetőit** akik az előfizetési és hirdetési díjjakkal hátrálékban vannak, tisztelettel fölkerjük illetéki szives és gyors beküldésére nemcsak azért, mert az év vége közeledvén, a számadást a társulati naggyűlésnek be kell mutatnunk, hanem azért is, mert a kiinn levő tetemes követelés miatt, a pénztár ugy a nyomda, mint a kir. adóhivatal irányában kötelezésekét már alig teljesítheti. A kiinn levő előfizetési és hirdetési tartozások 800—900 ft. közt hullámanak. Minden t. hátrálékos átláthatja, hogy felszólalásunkat és figyelmeztetésünket már továbbra nem haszathattak.

(r) **Nyiregháza város képviselőinek** folyó hó 15-án tartott gyűlésében tárgyaló ügyek közül a következő érdekesebb tárgyakat emeljük ki és közüljünk olvasóinkkal. A városi számadások felülvizsgálásával küldöttés bizatott meg. E küldöttés, Domján Sámuel elnöke mellett, Nikelszky Mátyás, Greddig Jeremias, Haas Mór, Schak Mór, ifj. Török Péter, Sütö József és Jánoszky András képv. tagokból áll. Tárgyalattott az 1873-iki költségvetés, mely mint túlhaladtott, tudomásul vétetett. Az 1874-iki költségvetésről szintén előterjesztett, melyre még alkalmas visszaterendünk. A gazdasági szakosztálynak azon javaslata, melyszerint az erdővágás ezidén szüntettesék be, el nem fogadtatván, polgármester utasított, hogy

tette ugyan sebeket, de szívök vértzet s szomoru volt mindig; emi feledének, egymásért epedvén. Végre Zeus is megindult szenvedéseiken, és elküldött vizsgaló Eróst, aki szeretettel fogta öket körül, és azóta egyre hön lobog szívükben a szeretet lángja.*

Ha tehát boldog állomat kívánunk, okvetlenül kell kivánnunk boldog családokat is; de hogy egy család boldog legyen, ahöz első kellék az, hogy a női nemet a boldogságra fogékonyra tegyük, másszóval, hogy neveljük.

Nagyon természetes, hogy én e szó alatt „boldogság”, nem értek pusztá érzi gyönyört, hanem oly boldogságot, mely a keresztény civilizáción alapul; éremt alatta a keresztényi öntökélyesület. A nevelés czélját tehát, én akként körvonalozom, hogy a nevelésnek czélja amaz eszközöket nyujtani a kiskorúaknak, amelyek által ök nemcsak pusztán nagykorúságra, nemcsak a műveltség bizonyos fokára emelkedni képesek, hanem ezen eszközök segítségével, a keresztényi tökélyesedést jobban-kevésbé megközelíthetik.

Vajjon lehet-e oly szabályokat felállítani? lehet-e egy kiskort a keresztényi tökélyesítés útjára határozottan, és biztosan vezetni? e kérdés ide nem tartozik. Nézetem szerént ama Schoppnhaueri és Schlegeli pessimismus, mely az erkölcsi nevelést örületnek tartja állitván, hogy a gyermek jó vagy rosszak születik, s ezen örökölt tulajdonokat megváltoztatni semminemű nevelésnek nem lehet, czafalattal találja a világtörténelem eseményeiben; és na már bármely kertes is neveti az ily állitást. Nemde neveltség volna a műkerítés előtt ma azt állitni, hogy a csipkebokról nem lehet rózsza a rossz földől termékeny??

Vannak tehát szabályok, még pedig mellozhetlenek, melyeket mindazoknak, akik nevelni kívánnak ésszerűen, szem előtt kell tartaniuk. E szabályokról kívánok én röviden értekezni. ama szabályokról, melyek a nőnem nevelésénél nélkülözhetlenek.

a megállapított erdokezelési rendszer megtartása mellett, a vesszővágással azonnal kezdesse meg. Minthogy az eddigi kezelés mellett szedett legelőbér, a kir. adót sem fedezte, a kibakér csekélyesége miatt pedig, a város évenként tetemes kár szenvedett; legelő-bikacs pásztorbör egyesített ezimen egy tehéntől 5 ft., egy számtól 60 kr., egy sertéstől 25 kr. határozatot szedtetni. A juhlegelő ára holdanként 1 frtól 2 frta emeltett. A nagyvendéglo elotti nyugtérre artzei kut furatása határozottat. Ugyazintu határozottat, hogy a nagyvendéglo felépítése a jóvátavassal munkálataba veendő. A városi esztornázásokra, a tokaj-kolozsván közt mentében 80,000 ft., a burkolatra 50,000 ft. irányoztatott elő. Ugyancsak e gyűlésen elhatározottat, hogy a régi és függő adósságok teljesen letörlesztessenek a fölveendő nagyközlönből.

(sz) **A nyiregházai ref. templom aranykönyvét,** melybe az imaház epítésére szant kegyes adományok iratnak be, Hatzel Antalné, May Adolf és Csengerly Sámuelné 100-100 forinttal nyitották meg. Igy építnek a nemes kebliek, maradóan önközlözopot önmaguknak azon intézményben és által, amelynek létesülését áldozatkészégükkel lösegítik.

* **A nyiregházai nögyelet** által közelebb rendezett gyűlés alkalmából, a következő kegyes adományok voltak be. Eskézy Emma urhölgy és Smid Zsuzsó urnó ivén: Virág Kálmáné 2 frt. Virág Aladárné 2 frt. Gróok Zsigmondné 2 frt. Lányi Gabriélné 1 frt. Juhász Györgyné 1 frt. Krudys Gyuláné 5 frt. Vidliczkay Józsefné 2 frt. Kovács Ferenczné 3 frt. Jármj Menyhertné 5 frt. Simon Endre 5 frt. Navora Alajos 1 frt. Flegman Lipótné 1 frt. Szentmariay Gyula 1 frt. Beniczky Malvin 1 frt. Endlender Jakab 1 frt. Schak Berta 1 frt. Andrássy J-onne 1 frt. Teutellbaum Henriké 1 frt. Grünbaum Leóné 1 frt. Barsas Károlyné 1 frt. Czinez Róza 1 frt. Friedlbeier 1 frt. Haas Mórné 2 frt. Fábri Károly 2 frt. Róth Mária 1 frt. Fisch Terézia 1 frt. Paulin Jánosné 1 frt. Szamuely Lajosné 2 frt. Szamuely Anrélné 2 frt. Flegman Miksáné 2 frt. Bleuer Mórné 2 frt. Engländer Erzséztine 1 frt. Juhász Antalné 2 frt. Jung Karolina 1 frt. Heumann Józsefné 2 frt. Bodó Gyuláné 1 frt. Nikelszky Mátyásné 2 frt. Karlovánszky Mórné 2 frt. Szoboszlay Károlyné 2 frt. Marsalkó Károlyné 1 frt. Horovicz Jakab 1 frt. Elek Ferencné 2 frt. Fehér Barnáné 2 frt. Fehér Imréné 2 frt. Stern Matild 1 frt. Dorosnyák Lászlóné 1 frt. Illucz Gyuláné 1 frt. Juhász Kálmáné 1 frt. Koblicz Otília 5 frt. Aschenbrenner Jakabné 1 frt. Jánoszky Andrásné 2 frt. Szezty Gyuláné 1 frt. Kazár Istvánné 1 frt. Palánszky Sámuelné 5 frt. Szeszics Lajosné 1 frt. Greddig és társai 5 frt. Kerekrély Miklós 2 frt. Hibján Sámuelné 2 frt. Bodnár Jánosné 2 frt. Zukker Henrik 1 frt. Korstein Ignáczné 2 frt. Eperjessy Krisztina 2 frt. Unterleider Fáni 1 frt. Pavlovics Imre 2 frt. Draskóczy Lina 2 frt. Oláh Antal 5 frt. Barzó Jánosné 1 frt. Weisz Vilmosné 1 frt. Mayer Matild 2 frt. Hvezda Gusztávné 1 frt. Bartholomeusz Jánosné 3 frt. Farbak Józsefné 2 frt. Kubassy Sámuelné 2 frt. Bertalan Rezsóné 2 frt. Nikelszky Gusztáv 1 frt. Márky Frigyes 1 frt. Heuffel Lajos 1 frt. Weiler M. 1 frt. Mandl Lipót 2 frt. Lauka József 2 frt. May Adolf 5 frt. Blahunka József 2 frt. Kovács Zsigmond 2 frt. Mathaeusz Gusztávné 1 frt. Benes Jánosné 1 forint. Takács Natália 1 forint, összesen 163. Oly szám, mely nem szorult a hirdati díszretekre. Sokáig éljenek gyűjtök és adozók! A jöteknység angalya jeyezze vel neveket a „legjobb k.” könyvében.

× **A nyiregházai ref. templom javára** folyó hó 15-én rendezett, sorsalással és táncmulatsággal összekötött szavallati ének- és zeneestélyen közreműködték Istványi Miklós, Wildner Alajos, Mikecz József, Wundsam Ferencz urak, Wildner L. Eheviv Paulina asszony, és László Aranka kisasszony. A belépti jegyek váltásánál fölülfizettek: Simon Endre 1 db. arany. özv. Jármj Menyhertné 5 ft. Bakó vasuti tisztviselő 4 ft. 50 kr. Farbaki József 3 ft., egy valaki 3 ft., Stern Emanuel 2 ft. Bodnár János 2 frt. Király Sándor 2 frt. Haas Gyuláné 2 frt. Nádas József 2 frt. Korányi Imre 2 frt. Dorosnyák László 2 frt. 50 kr. Hoffman Adolf 1 frt. Nagy Sámuel 1 frt. Diecz Sámuel 1 frt. Szlavik Antal örnagy 1 frt. Mayer Elek kir. pénzügyi biztos 1 frt. Biró László 1 frt. Mikecz József 1 frt. Dr. Grünbaum Leó 50 kr. Furman János 50 kr. Feraguth Gusztáv 50 kr. Merle Adolf 50 kr. Szénffy Gyula 50 kr. Összesen 42 ft. A hangverseny anyagi eredménye a következő tételékből áll: belépti jegyekből bejött 131 ft. fölülfizetésekből 42 ft. sorsalásból 38 ft. 43 kr. összesen 211 ft. 43 kr. Az összes kiadás 63 ft. 97 kr. A tiszta jövedelem 147 ft. 46 kr. Mindenesetre oly összeg, amely a mai viszonyok közt, fényes bizonyítékul szolgál a nyiregházai közönség áldozatkészége és érdemszerentéjének. Az egyházi közönség meleg köszönetét fejezi ki, egyenként és összesen mindazoknak, akik eme szép anyagi eredménynél közreműködni, kegyesek voltak.

(e) **A nyiregházai mikedvöl társulat** folyó hó 30-án délután 2 órakor a Szénffy Gyulafele iskolai helyiségben naggyűlést fog tartani. A gyűlés tárgya leend: a lemondott választmányi elnök helyébe mást választani.

† **A helybeli polgári olvasókör** helyiségében, mint haljuk, a tél tartama alatt népszerű tanulságos fölolvások fognak tartatni. Nem lehet e szép és nemes igyekezetet elléggé és érdemszerentéjéről; oly fontos és messzeikötő eredményeket rejt az méhében. Mi részünkről a vasárnapi esti órákra öhajtánánk eme fölolvásokat rendezni. Ez esetben kettős haszon hramolnánk az e fölolvásokat hallgató közönségre; amennyiben nem volnának kénytelen sokan a vasárnapi estét a korecskában tölteni, másrésről hasznos ismeretekkel gazdagodnának. Adjon az ég kitarást a nemes keblü vállalkozó fölolvásoknak; kedvet a tanulásra s az időnek hasznos felhasználására való hajlamra a tanulni vágyó közönségnek. Különösen ajánljuk ezt a kötet litogatását, az iparos osztálybelieknek.

+ **Meghívás.** „A kis-várda-videki felekezénelküli népnevelési egylet” f. évi aug 25-re hirdett köz-

gyűlést meg nem tarthatta; mivel valószínűleg a járvány miatt a tagok oly kevés számmal jelentek meg, hogy határozatopések nem voltak; emelöfögra az alapszabályok 10-§-a értelmében, az özi közgyűlés, megtartásának újabb határidő-jüül f. évi decz. 10- napját tázom ki. Elintézendő ügyek: 1) Az alapszabályok 6- és 18-§-nak a m. kir. közzét. min. 14. 792 sz. a. leirata által kívánt módosításának tárgyalása. 2) a pénztárnok beadván lemondását; pénztárnok választása; 3) a pénztár-ügy rendezése; 4) A júniusban tartott egyetemi mulatság rendezésével megbízott választmányi jelentése és számadása; 5) Lányvitár rendezése; s miután a könyvtárnok oly hivatalba lépett, mely miatt a könyvek kiosztását s beszédését mindenkor nem eszközölheti — cselleg könyvtárnok választása; 6) a beérkezett — pályaművek feletti intézkedés, s több előjöhött egyleti ügyek intézése. Hazahúni tisztelettel kérem az egylet t. tagjait, hogy decz. 10-én, Kis-Várdán, a nagyvendéglo termében tartandó gyűlésen, d. e. 10 órakor némaizmosbanban megjelenjen szíveskedjenek. Kelt Eperjesen 1873 nov. 10. Pilissy László egyleti elnök.

* **Szegedi Mihály** a jelenleg Ungvárt működő színtársulat igazgatója, Nyiregházára szándékozik jöni társulatával. Az engedélytí körvényt már be is nyujtotta a városi tanácsához. Az „Ung” című hetilap igen jól nyilatkozik a társulatról; különösen kiemeli Lovasszy Jozseft, Dálnokynt, Szegedynét, Dálnoky Pethöt, Tolnait és Szegedyt.

— **Schwarz Sámuel** nyiregházai szabó háza, az orosz-utczában, f. é. novembér 17-én, hirszerent gondatlanság következtében kigyulván, pár óra alatt, egy meg velőssékkötetésben volt házál egylet, egészen leégett. Bár a ház biztosítva volt, azért a különben iparkodó iparos érzékeny veszteséget szenvedett.

† **Fizetelmestíjünk olvasóinkat.** „Közgyűk” roszta általi megbízhatósági rendeltre, mely még 1868-ban hozottat ugyan; de amennyiben a zugárszok már vesélyesen elszaporodtak megýenken, szükségesnek tartotta a megbízhatóság e határozatot ismét kihirdetni.

KÖZGAZDASÁGI ROVAT.

Béton-építkezés előnyei.*)

Századunkban, melyet bátran nevezhetünk a haladás századának, minden néven nevezhető ipar, óriási haladást mutat föl, melyek között az építkezés sem maradt hátra. Az emberi ész oly találmányokkal gazdagította itt is a világot, mely méltó a jelen század többi vívmányaihoz. Ide tartozik a Béton-építkezés is, melynek életrevalóságát bizonyítja azon gyors elterjedése, melyben e találmány 1861 óta egész Európában részesült. Ugyanis ez anyagból építkezést ugyanis ez időtájt kezdeték Francia és Angol országban; különösen ez utóbbiban nyert nagyobb pártolást s magában egy városban egész utca-sor épült ezen anyagból 3—4 emeletre is.

Ez idő után már Berlinben, Bécsben, és más számtalan helyeken felkarolták az építkezési módot, sőt már Pesten is van ily épület. E gyors elterjedést részint olcsósága, részint szilárságának köszönheti. Vízhatlan lévén, különösen pinczék, csanálisok, ló és sertés istállók építésénél igen ajánlatos. Továbbá ezen építkezési anyagból, melynek készítmény módját alább részletesen is emondjuk, mint e sorok írója a világkiállításban személyesen meg győződött a legszilárdabb téglák készíthetők, melyekkel semmiféle égetett téglá nem versenyezhet sem olcsóságra, sem szilárságra nézve. Az ez anyagból készített téglák különösen kutak építésénél megbecsülhetlenek, mivel a vízben nem hogy veszítenének, desőt [meg nyernek szilárságukban.

Ily építkezési anyag feltalálójának életére mentem áldást kívánhat az emberiség.

De lássuk miből áll e megbecsülhetetlen építési anyag?

Szükséges az építési anyaghoz:

1-ször román cément, más néven mészlény, mely anyagból már városunkban is van raktár a nagy-kállói utczában 1040-ik szám alatt Mikecz József urnál, aki belátva ez építő anyag kitünö voltát, Budapesten jártában, elvállalta a nyerges újfalusi cément-gyár raktárnokságát, mint az lapunk hírdetési rovatában is olvasható?

*) Ajánljuk e közérdeku cikket mindenkinek, különösen pedig azok becses figyelmébe, akik a jóvó tavasszal építkezni szándékoznak. Szerk.

